

DELEGATURA UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dn. 18.09.2008r.

RKT-61-48/08/SB

DECYZJA Nr RKT-53/2008

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 tej ustawy po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, **uznaje się za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów** bezprawne działanie B. M. i U. J. przedsiębiorców prowadzących wspólnie działalność gospodarczą jako Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka” s.c. w Tychach, polegające na stosowaniu postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.):

„Wysokość stawki żywieniowej może ulec zmianie w zależności od cen żywności na rynku. O skali podwyżki Rodzice będą poinformowani na 1 miesiąc przed zamierzoną podwyżką.”

i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 30.04.2008r.

II. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów solidarnie obciąża się B. M. i U. J. przedsiębiorców prowadzących wspólnie działalność gospodarczą jako Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka” s.c. w Tychach, kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tych przedsiębiorców solidarnie do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 27 zł (słownie złotych: dwadzieścia siedem).

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej organem antymonopolowym) z urzędu przeprowadzone zostało postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku z działalnością B. M. i U. J. przedsiębiorców prowadzących wspólnie działalność gospodarczą jako Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka” s.c. w Tychach (zwanym dalej przedsiębiorcami) występuje naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy

konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (zwanej też dalej ustawą antymonopolową).

W dniu 17.04.2008r. postanowieniem nr 1 (Karta nr 1) wszczęte zostało z urzędu postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania bezprawnych działań noszących znamiona praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, co mogło stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy antymonopolowej, polegających na stosowaniu w umowach postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.):

§ 3.4 Umowy „Wysokość stawki żywieniowej może ulec zmianie w zależności od cen żywności na rynku. O skali podwyżki Rodzice będą poinformowani na 1 miesiąc przed zamierzoną podwyżką.”

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie powyższych praktyk przedsiębiorcy pismem z dnia 23.04.2008r. wyjaśnili co następuje (Karta nr 3).

Ww. zapis nie wszedł w życie, gdyż nie wprowadzono zmian wysokości stawki żywieniowej. Nie skonkretyzowany zapis, nie miał na celu godzić w interesy konsumentów. Miał służyć jako podstawa do wprowadzenia aneksu gdyby sytuacja na rynku uległa zmianie, a tym samym sprostać głównym zasadom racjonalnego żywienia dzieci w przedszkolu. Przedsiębiorcy poinformowali, iż aneksami wprowadzili zmiany do treści umów. Aneksy obowiązywały od dnia 1.05.2008r. Dodatkowo zadeklarowano, iż z każdym nowym klientem będzie zawierana umowa w oparciu o nowy wzór.

W kolejnym piśmie z dnia 20.06.2008r. poinformowano, iż proces aneksowania umów, który rozpoczęto w dniu 22.04.2008r. zakończono 30.04.2008r. Dodatkowo wyjaśniono, iż w oparciu o nowy wzór, który wprowadzono do stosowania od 1.05.2008r., w dniu 5.05.2008r. zawarto 3 nowe umowy (Karta nr 13). Przedmiotowe informacje udokumentowano przez dostarczenie tych umów (Karty nr 21, 22, 23).

Organ antymonopolowy ustalił, co następuje:

W trakcie postępowania, organ antymonopolowy ustalił, że przedsiębiorcy prowadzą działalność polegającą m.in. na prowadzeniu przedszkola niepublicznego jako spółka cywilna na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych (Karty nr 35-36).

Umowy w sprawie korzystania z usług przedszkola zawierały postanowienie o treści:

§ 3.4 Umowy „Wysokość stawki żywieniowej może ulec zmianie w zależności od cen żywności na rynku. O skali podwyżki Rodzice będą poinformowani na 1 miesiąc przed zamierzoną podwyżką.” (Karta nr 30).

W trakcie postępowania przedsiębiorcy zmienili treść wzorca umowy w oparciu, o który zawierają umowy z konsumentami. Nowe umowy nie zawierają ww. postanowienia (Karty nr 20-23).

Konsumentom, którzy zawarli umowy o zakwestionowanych treściach otrzymali aneksy, które informują, iż ww. postanowienie przestało obowiązywać (Karty nr 15-19).

W toku niniejszego postępowania organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy antymonopolowej zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Ustawa antymonopolowa w art. 24 ust. 2 i 3 stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny

nieuczciwej konkurencji. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 i 2 ustawy antymonopolowej, nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. W przypadku określonym w ust. 1 Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy antymonopolowej, przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007r. Nr 155, poz. 1095), a także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

B. M. i U. J. są przedsiębiorcami prowadzącymi wspólnie działalność gospodarczą jako Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka” s.c. w Tychach na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych. Zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572 ze zm), system oświaty w Polsce obejmuje m.in. przedszkola, które mogą być zarówno placówkami publicznymi, jak i niepublicznymi (art. 5 ust. 1 ww. ustawy o systemie oświaty).

W wyroku z dnia 5 lutego 2003 sygn. akt XVII Ama 36/02, Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, stwierdził co następuje. „Zauważyć należy, iż ustawa antymonopolowa nie określa pojęcia przedsiębiorcy. W ustawie (vide art. 4) znajduje się generalne odesłanie do innej ustawy posiłkowej. Odniesienie to nie dotyczy jednak podmiotów określonych w art. 4 ust. 1 a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W w/w art. ustawodawca stwierdził, że dla potrzeb niniejszej ustawy za przedsiębiorcę uznane zostaną osoby prawne organizujące lub świadczące usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej. Zauważyć należy, iż w ustawie nie zostało sprecyzowane jaki rodzaj działalności należy uznać za działalność o charakterze użyteczności publicznej. (...) Zdaniem Sądu można ustalić, iż dana działalność jest działalnością o charakterze publicznym dokonując analizy celu prowadzenia działalności. W przypadku (szkoły wyższej) celem tym jest świadczenie usług edukacyjnych z jednoczesnym zapewnieniem sobie zysku z tego tytułu. W ocenie Sądu przedmiotem działania powódki są usługi o charakterze użyteczności publicznej – to jest edukacja.” Powyższe orzeczenie zostało potwierdzone w wyroku z dnia 7 kwietnia 2004r. sygn. akt III SK 22/2004. Sąd Najwyższy – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych, stwierdził co następuje. „Uczelnia niepaństwowa jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Tekst jednolity: Dz.U. 2003 r. Nr 86 poz. 804 ze zm.)”.

Wobec powyższego należy uznać, iż B. M. i U. J. przedsiębiorcy prowadząc wspólnie działalność gospodarczą jako Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka” s.c. w Tychach jako osoby świadczące usługi oświatowe o charakterze użyteczności publicznej są przedsiębiorcami w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a ustawy antymonopolowej.

Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. /Por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Komentarz, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szewaj, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s.117 - 118/

Wobec powyższego, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

- bezprawne działanie przedsiębiorcy,
- działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Przedsiębiorcy postawiono zarzut stosowania postanowień wzorców umownych, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 K.p.c. Wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ K.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 K.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w ww. rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c.) spełnia ona funkcję podobną do przepisów prawa. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa, funkcjonalna i inna). Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame.

Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Sąd orzekając co do postanowienia, iż jest to niedozwolone postanowienie umowne stwierdza, iż kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, równocześnie rażąco naruszając jego interesy. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. przez niedozwolone postanowienie umowne uważa się postanowienie umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, które kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię, można stwierdzić, iż praktyki polegające na zamieszczaniu w zawieranych umowach, postanowień, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych są bezprawne i naruszają zbiorowe interesy konsumentów. Powyższe zostało potwierdzone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) oraz wyroku SOKiK z dnia 25. 05. 2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04).

Posługiwanie się w obrocie konsumenckim klauzulami uznanymi przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za abuzywne i wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone postanowienia umowne jest zakazane prawem. „Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki o której mowa

w art. 23 a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też związany jest z działaniami innych kontrahentów konsumentów (Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 02.12.2005r., (sygn. akt VI ACa 760/05). Podobne twierdzenie Sąd Apelacyjny zawarł we wcześniejszym wyroku, tj. w orzeczeniu z dnia 29.09.2005r. (sygn. akt VI ACa 381/05), gdzie przywołując stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 19. 12. 2003r. III CZP 95/03 (OSNC 2005/2/25), wskazał, że wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ K.p.c., od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, skutek także wobec osób trzecich”. Pomimo, iż powyżej przywołane wyroki zapadły pod rządami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000r., to orzecznictwo to należy uznać za aktualne także w aktualnym stanie prawnym. Na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2007r. rozważana kwestia została uregulowana w analogiczny sposób, a zatem nie występują różnice, które nakazywałyby odejście od ustalonej linii orzecznictwa i w konsekwencji tego odmienną ocenę prawną badanego zagadnienia.

W zakresie punktu I sentencji decyzji oceniana praktyka dotyczy stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c.:

§ 3.4 Umowy *„Wysokość stawki żywieniowej może ulec zmianie w zależności od cen żywności na rynku. O skali podwyżki Rodzice będą poinformowani na 1 miesiąc przed zamierzoną podwyżką.”*

Kwestionowane postanowienie w pkt I sentencji oraz postanowienia poniżej przytoczone wpisane do rejestru, pomimo różnic w sformułowaniu treści, mają tożsamy charakter, a skutek ich stosowania jest identyczny.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 10.04.2003r. sygn. akt XVII Amc 17/01 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 14.08.2003r. pod numerem 59, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu:

„Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego”.

Postanowienia o treści jak zakwestionowane, zostały uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 5.10.2005r. sygn. akt XVII Amc 20/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 3.04.2006r. pod numerami 642 i 643, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Turystyki i Hotelarstwa w Łodzi:

„Wysokość opłat wymienionych w p. a, b, d ustala Rektor i podaje w formie zarządzenia do wiadomości, przed rozpoczęciem roku akademickiego”,

„Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia”.

W ww. wyroku Sąd stwierdził co następuje. „Pierwszy z zakwestionowanych postanowień wzorca umowy nie gwarantuje studentowi rzetelnej informacji o zmianie treści umowy zawartej z pozwaną w zakresie ewentualnej zmiany wysokości opłat, które winien on ponieść. Umowa łącząca studenta i pozwaną ma charakter umowy ciągłej i podlega ona rygorom umów konsumenckich określonych w art. 384 i 384¹ k.c. (...) Nie dotyczy to tylko umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Powyższe dotyczy również zmiany wzorca umowy w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym, jeżeli druga strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie.

Zapis powyższy jest niezgodny z w/w przepisami, a przyjęty w nim sposób powiadamiania studenta o wysokości opłat poprzez wydanie zarządzenia Rektora nie stanowi gwarancji, iż ta informacja z pewnością do niego dotrze, co rodzic może ujemne skutki w postaci powstania u konsumenta zadłużenia w opłatach z powodu braku wiedzy o ich podwyżce. Z tych powodów zakwestionowane postanowienie umowne kształtuje prawa i obowiązki studenta (konsumenta) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami a zarazem rażąco narusza jego interes.

Odnosnie drugiego z zakwestionowanych postanowień wzorca umowy, to stanowi on niedozwoloną klauzulę umowną określoną w art. 385³ pkt 20 k.c. O ile pozwana szkoła ma pełne prawo do podwyższenia wysokości czesnego w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia, o tyle studentowi (konsumentowi) powinno być gwarantowane prawo do odstąpienia od zawartej umowy, gdy nie jest on w stanie ponieść kosztów podwyżki. Wzorzec, którym posługuje się pozwana takiego uprawnienia dla studenta nie przewiduje. Nie można uznać za słuszny argument pozwanej, że problem ten rozwiązuje prawo studenta do rozwiązania umowy w każdym czasie zgodnie z § 9 wzorca umowy. W takim przypadku student do momentu rozwiązania umowy zmuszony byłby do ponoszenia opłaty w podwyższonej wysokości”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 21.04.2006r. sygn. akt XVII Amc 49/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 20.06.2006r. pod numerem 756, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Edukacji Zdrowotnej:

„Uczelnia zastrzega sobie prawo zmiany warunków niniejszej umowy, które nastąpi poprzez zarządzenie Kanclerza Wyższej Szkole Edukacji Zdrowotnej w Łodzi, nie wymaga to wypowiedzenia warunków niniejszej umowy. Zarządzenia podane zostanie do wiadomości studentów przez ogłoszenie na tablicy informacyjnej oraz w dziekanacie”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 18.10.2006r. sygn. akt XVII Amc 13/06 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 22.02.2008r. pod numerem 1348, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wiesławowi Brzozowskiemu i Halinie Łysenko, Prywatna Placówka Oświatowo Wychowawcza Szkoła Języków Obcych "ALMA MATER" s.c. w Ostrołęce.

„Właściciel zastrzega sobie prawo pobierania w ciągu roku szkolnego dodatkowej opłaty w przypadku wyższych kosztów prowadzenia placówki niż założono na początku roku szkolnego (np. większa inflacja, duża ilość rezygnacji słuchaczy z dalszej nauki) ”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 6.07.2006r. sygn. akt XVII Amc 60/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 1.09.2006r. pod numerem 848, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Barbarze Bekier:

„Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego”

W ww. wyroku Sąd stwierdził co następuje. „W świetle przedstawionego stanu prawnego postanowienie zawarte w art. 14 pkt 2 „Statutu Centrum Języków i Zarządzania” stanowi niedozwolone postanowienie umowne. Postanowienie to wypełnia bowiem dyspozycję art. 385³ pkt 20 k.c., gdyż daje uprawnienie pozwanej do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od niej. Postanowienie to umożliwia pozwanej swobodne podnoszenie opłat za świadczoną usługę w trakcie trwania umowy. Jest sformułowane ogólnie, nie określa, w jakich okolicznościach i na jakich warunkach może dojść do zmiany umowy w tym zakresie. Daje pozwanej uprawnienia do podwyższenia opłat za naukę, które nie jest traktowane jako zmiana warunków umów, przez co konsumentowi nie przysługuje prawo odstąpienia od umowy.

Z tych względów Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że kwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwaną w obrocie z konsumentami spełnia przesłanki z art. 385¹ k.c., bowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy i zakazał ich stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 17.05.2006r. sygn. akt XVII Amc 9/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 3.08.2006r. pod numerem 802, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego i Turystyki w Sopocie:

„Uczelnia zastrzega sobie prawo do zmiany wysokości czesnego stosownie do aktualnych kosztów organizacji prowadzonego procesu dydaktycznego i prowadzonej działalności statutowej”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 13.04.2006r. sygn. akt XVII Amc 38/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 3.07.2006r. pod numerem 790, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Jolancie Kaczor, Ewie Mielickiej Cosmopolitan Prywatna Szkoła Języków Obcych s.c. Mielicka Ewa, Kaczor Jolanta, Opole:

„Raty miesięczne mogą wzrastać w czasie trwania roku szkolnego, jednak nie więcej niż ogólny wskaźnik inflacji”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 26.10.2005r. sygn. akt XVII Amc 1/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 3.01.2006r. pod numerem 613, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Zarządzania w Słupsku:

„Uczelnia zastrzega sobie prawo do zmiany wysokości czesnego po uchwaleniu zmian przez Senat, zgodnie ze statutem Wyższej Szkoły Zarządzania w Słupsku”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 25.07.2005r. sygn. akt XVII Amc 46/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 7.10.2005r. pod numerem 547, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Marketingu i Biznesu w Łodzi:

„Zmiana wysokości czesnego w ciągu roku akademickiego, może nastąpić jedynie proporcjonalnie do oficjalnego wskaźnika wzrostu kosztów utrzymania”.

W ww. wyroku Sąd stwierdził co następuje. „W świetle przepisu art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentami nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy. (...) W ocenie Sądu kwestionowana klauzula jest sprzeczna z art. 385³ pkt 20 k.c., który stanowi, iż niedozwolonym postanowieniem umownym jest zapis uprawniający kontrahenta konsumenta do podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Istotnie klauzula ta pozwala na zmianę czesnego bez możliwości negocjacji czy też odstąpienia od umowy przez konsumenta”.

Biorąc pod uwagę powyższe, prawo do zmiany wysokości opłat bez prawa rodziców korzystających z usług przedszkola do wypowiedzenia umowy, należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające ich interesy, a więc za niedozwolone postanowienie umowne w myśl art. 385¹ § 1 k.c. Dodatkowo w opinii organu antymonopolowego w/w postanowienie jest sprzeczne również z art. 385³ pkt 20 k.c. zgodnie z którym za niedozwolone postanowienie umowne, uważa się w szczególności to, które uprawnia kontrahenta konsumenta do podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

Przedmiotowa praktyka dotyczyła konsekwencji, jakie wynikają dla konsumenta z uniemożliwienia mu rozwiązania umowy w sytuacji podwyższenia wysokości pobieranych opłat. Ponieważ zakwestionowane postanowienie jest ważne zarówno dla osób, które realizują umowy, jak i dla osób, które będą korzystać z usług przedszkola, dlatego też zakwestionowane praktyki naruszają interesy konsumentów, którzy zawarli umowy, a także przyszłych potencjalnych klientów. Umowy mogą zawrzeć wszystkie osoby nią zainteresowane. Tym samym oferta korzystania z usług przedszkola niepublicznego skierowana jest do nieograniczonej grupy konsumentów.

W wyroku z dnia 10 kwietnia 2008r. sygn. akt III SK 27/07 Sąd Najwyższy stwierdził co następuje. „Zdaniem Sądu Najwyższego, sformułowanie z art. 23a ust. 1 uokik „nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów” należy rozumieć w ten sposób, że liczba indywidualnych konsumentów, których interesy zostały naruszone, nie decyduje o tym, czy dana praktyka narusza zbiorowe interesy konsumentów. Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest bowiem takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy”.

Biorąc pod uwagę przesłanki podane w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, że była ona bezprawna oraz naruszała interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W trakcie przedmiotowego postępowania, przedsiębiorcy przedstawili zmieniony wzorzec umowy, w oparciu o który 5.05.2008r. zawarte zostały nowe umowy. (Karty nr 20-23). Nowy wzorzec umowy nie zawiera przytoczonego w pkt I sentencji decyzji postanowienia. Na podstawie przedstawionych przez przedsiębiorców dokumentów stwierdzone zostało, iż w wyniku przeprowadzenia działań polegających na aneksowaniu umów, które zostało zakończone w dniu 30.04.2008r. zakwestionowane postanowienie zostało usunięte z treści umów (Karta nr 13).

Fakt usunięcia zakwestionowanego postanowienia poprzez aneksowanie umów spowodował, iż umowy nie naruszały już interesów w zakresie objętym niniejszym postępowaniem. Również przedsiębiorcy rozpoczęli zawieranie umów w oparciu o nowy wzorzec umowny, który nie zawiera zakwestionowanej klauzuli. Biorąc pod uwagę powyższe, należało stwierdzić, iż zmiana treści umów, spowodowała usunięcie naruszeń interesów konsumentów, które wynikały z zakwestionowanego postanowienia.

W związku z powyższym za uzasadnione stało się uznanie na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy antymonopolowej, praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania z dniem 30.04.2008r.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I sentencji.

II. Na podstawie art. 77 ust. 1 ustawy antymonopolowej, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca lub związek przedsiębiorców, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 80 ustawy antymonopolowej, organ antymonopolowy rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

Postępowanie przeciwko B. M. i U. J. przedsiębiorców prowadzących wspólnie działalność gospodarczą jako Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka” s.c. w Tychach w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zostało wszczęte z urzędu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania w punkcie I decyzji stwierdzone zostało naruszenie przepisów ustawy antymonopolowej. Kosztami niniejszego postępowania dla organu

antymonopolowego, są wydatki w wysokości 27 zł związane z korespondencją prowadzoną z przedsiębiorcami. W związku z powyższym organ antymonopolowy postanowił obciążyć przedsiębiorców solidarnie kosztami postępowania w wysokości 27 zł (słownie złotych: dwadzieścia siedem).

Wobec powyższego orzeka się jak w punkcie II sentencji decyzji.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie II niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479²⁸ § 1 pkt 2 Kpc, należy wnieść zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

DYREKTOR DELEGATURY
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH
Maciej Frągsztajn